Komentarze OSW

OŚRODEK STUDIÓW WSCHODNICH NUMER 594 10.05.2024 www.osw.waw.pl

Na wojennej ścieżce: rozwój i modernizacja sił zbrojnych państw bałtyckich

Bartosz Chmielewski, Jacek Tarociński

Pełnoskalowa inwazja na Ukrainę w lutym 2022 r. wzmocniła w państwach bałtyckich poczucie zagrożenia ze strony Rosji oraz była impulsem do przyśpieszenia działań w ramach krajowych polityk obronnych. Litwa, Łotwa i Estonia postanowiły zwiększyć wydatki na cele wojskowe i dostosować swoje założenia bezpieczeństwa do zmieniającej się sytuacji. Doświadczenia wojny na Ukrainie i rosyjskie zbrodnie na tamtejszej ludności cywilnej skłoniły Wilno, Rygę i Tallinn do realizacji potrzeby obrony terytorium całego kraju od pierwszego dnia ewentualnej agresji. Nowe cele ich polityki bezpieczeństwa i obronnej opierają się na trzech filarach: osiągnięciu poziomu wydatków na obronność wynoszącego przynajmniej 3% PKB, wzroście obecności sojuszniczej oraz przyspieszonej modernizacji technicznej połączonej z rozwojem własnych sił zbrojnych i rozbudową infrastruktury wojskowej.

Wojenne przyśpieszenie – strategia, wydatki, liczebność

Rosyjska inwazja na Ukrainę uświadomiła decydentom w państwach bałtyckich potrzebę przeformatowania podejścia do własnej obronności. Dotychczas kraje te polegały głównie na odstraszaniu sojuszniczym, lecz po lutym 2022 r. zostało ono uznane za niewystarczające. Obecnie ich cel to wzmocnienie zarówno obecności sojuszniczej, jak i potencjału własnego. To nowe podejście demonstruje deklaracja obrony całego swojego terytorium od pierwszego dnia ewentualnego konfliktu. Dopuszczany wcześniej scenariusz, w którym część państwa byłaby wyzwalana po kilku tygodniach starć, obecnie uznaje się za nieakceptowalny. Przynajmniej na poziomie werbalnym przywódcy Litwy, Łotwy i Estonii nie chcą doprowadzić do sytuacji, w której fragment ich ziem okupują siły rosyjskie, a konflikt traci intensywność. Środkiem do osiągnięcia tego celu ma być realne podniesienie potencjału własnych sił zbrojnych poprzez ich modernizację i zwiększenie liczebności. Kluczowa w tym kontekście jest również rozbudowa infrastruktury wojskowej, która pozwoli funkcjonować rozrastającym się siłom zbrojnym państw bałtyckich i obecnych na ich terytorium wojsk sojuszniczych. Z kolei zapowiedź budowy umocnień na granicy z Rosją i Białorusią ma zwiększyć skuteczność obrony. Plany te mogą zostać zrealizowane, tylko jeśli nastąpi szybkie podniesienie nakładów na obronność przynajmniej do 3% PKB.

OSW

Ośrodek Studiów Wschodnich im. Marka Karpia
ul. Koszykowa 6a, 00-564 Warszawa
tel.: (+48) 22 525 80 00, info@osw.waw.pl
www.osw.waw.pl

REDAKCJA MERYTORYCZNA: Justyna Gotkowska
REDAKCJA: Tomasz Strzelczyk, Matylda Skibińska
SKŁAD: Urszula Gumińska-Kurek

Opinie wyrażone przez autorów analiz
nie przedstawiają oficjalnego stanowiska władz RP.

Siły zbrojne Litwy, Łotwy i Estonii w 2021 r. pochłaniały ok. 2% ich PKB. Poziom ten utrzymywano przynajmniej od 2019 r. Wiosną 2022 r. w konsekwencji agresji Rosji na Ukrainę podjęto decyzję o przekazaniu kolejnych środków na ten cel (zob. wykresy). W latach 2021–2023 największy wzrost wydatków na obronność – zarówno procentowy (o 0,79 p.p.), jak i nominalny (niemal dwukrotny, z 1,105 mld do 2 mld euro) – zanotowała Litwa. W Estonii udział tego sektora w PKB wzrósł w tym okresie o 0,87 p.p., o 470 mln (z 633 mln do 1,103 mld). Najwolniej nakłady rosły na Łotwie, choć i tak zmiana między 2021 a 2023 r. była znacząca i wyniosła 271 mln euro – 0,28 p.p.[1] Celem dla wszystkich państw bałtyckich na najbliższe lata jest osiągnięcie pułapu 3% PKB. Najszybciej uda się to Estonii, która w 2024 r. na obronność ma według planów budżetowych wydać ok. 3,2% PKB. Litwa chce przekroczyć trzyprocentowy próg w 2025 r., a Łotwa – dopiero w 2027 r. Środki są przeznaczane głównie na modernizację sił zbrojnych i budowę infrastruktury wojskowej, a w dalszej kolejności – na personel.

Wykres 1. Wydatki nominalne państw bałtyckich na obronność

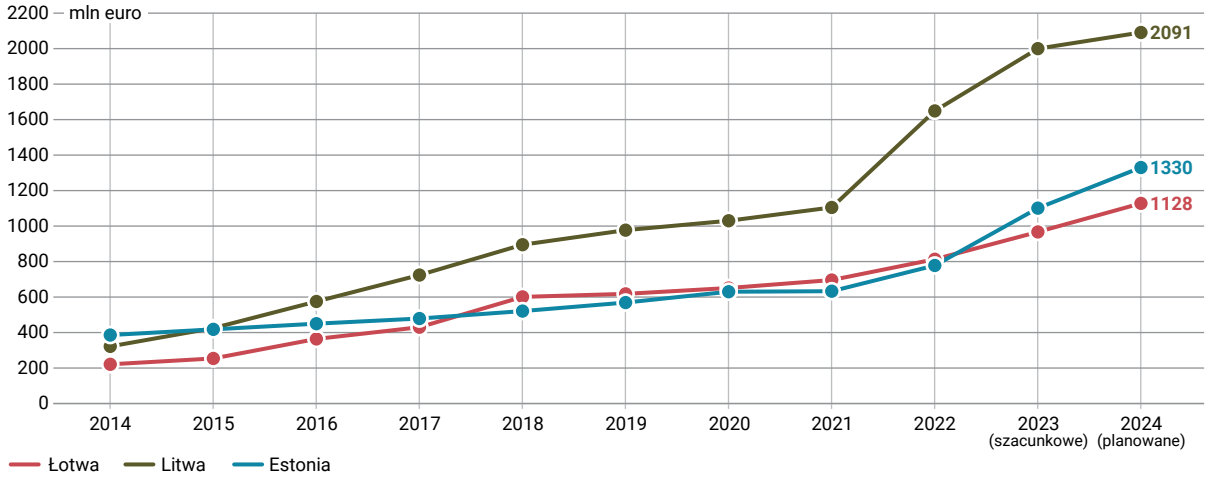

Źródło: NATO; plany na 2024 r. według resortów obrony państw bałtyckich.

Wykres 2. Wydatki państw bałtyckich na obronność w relacji do ich PKB

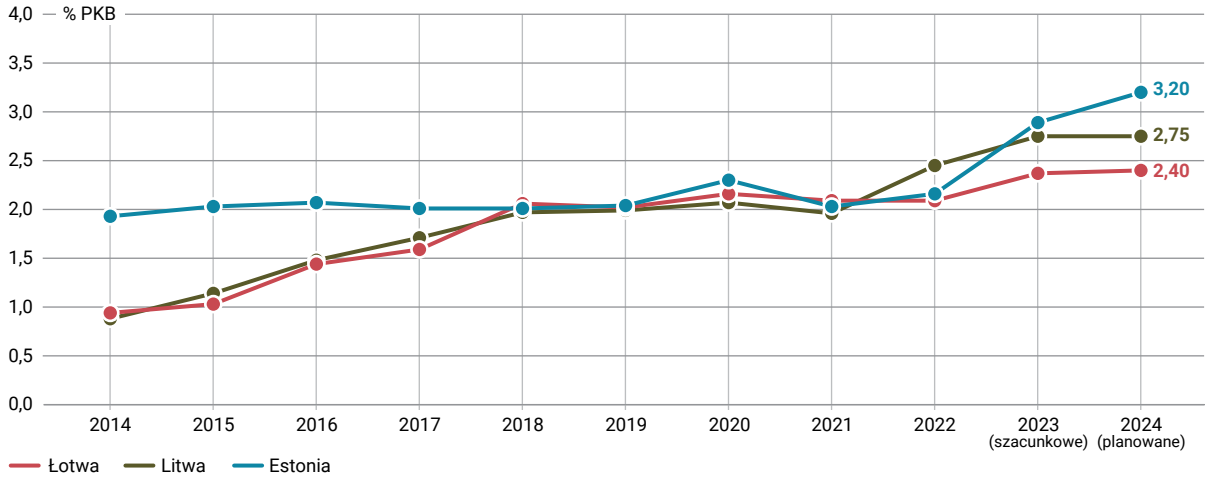

Źródło: NATO; plany na 2024 r. według resortów obrony państw bałtyckich.

Wilno, Ryga i Tallinn postawiły przed sobą także za cel zwiększenie liczebności swoich sił zbrojnych oraz aktywnej rezerwy. Łotwa dopiero w 2022 r. zdecydowała o przywróceniu poboru jako jednej

[1] Dane agregowane przez NATO nieznacznie różnią się od tych publikowanych przez resorty obrony Litwy, Łotwy i Estonii. Skala odstępstw jest z perspektywy makro niewielka – wynosi od kilku do kilkunastu milionów euro.

z form odbywania obowiązkowej służby państwowej[2]. Zostanie on przeprowadzony zgodnie z przyjętymi założeniami w tym roku. W 2023 r. pierwsza grupa poborowych licząca 500 osób składała się z ochotników, a od stycznia 2024 r. państwo łotewskie wybierze ok. 600 kandydatów w drodze losowania. Tallinn utrzymuje pobór nieprzerwanie od 1991 r. Każdego roku 8- lub 11-miesięczną służbę odbywa ok. 3,5 tys. Estończyków. W 2023 r. zdecydowano o zwiększeniu liczby rekrutów do 4 tys. rocznie. W krajowej debacie pojawiają się pomysły wydłużenia służby wojskowej nawet do 1,5 roku oraz objęcia obowiązkiem obronnym kobiet. Na Litwie pobór przywrócono w 2015 r., szkolenie przechodzi ok. 3,5 tysiąca osób rocznie. Również tam ma miejsce dyskusja na ten temat. W przestrzeni publicznej mówi się o zwiększeniu rocznej puli przechodzących podstawowe szkolenie wojskowe poprzez skrócenie służby zasadniczej z dziewięciu do sześciu miesięcy. Litewskie plany reform mogą nie zostać zrealizowane z powodu nadchodzących wyborów parlamentarnych (jesień 2024 r.).

Rozwój i modernizacja techniczna sił zbrojnych

Co charakterystyczne dla małych państw o niewielkim potencjale demograficznym i ekonomicznym, regularne siły zbrojne Litwy, Łotwy i Estonii nie są zbyt duże. Potencjał krajowy uzupełniają dość rozbudowane, często bardziej liczne od nich formacje obrony terytorialnej (OT), na Litwie i Łotwie należące do sił zbrojnych (zob. tabela 1 w Aneksie).

> **Nowe podejście do bezpieczeństwa demonstruje deklaracja obrony całego swojego terytorium od pierwszego dnia ewentualnego konfliktu.**

Najsilniejszy rodzaj sił zbrojnych w państwach bałtyckich to wojska lądowe. Litwa posiada największe – w ich skład wchodzą dwie aktywne brygady (zmechanizowana „Żelazny Wilk" i zmotoryzowana „Żmudź"), rezerwowa brygada piechoty i sześć batalionów OT. Estonia dysponuje jedną brygadą zmechanizowaną i rezerwową brygadą piechoty oraz czterema batalionami OT. Łotwa ma najmniejsze regularne wojska lądowe – obejmują zaledwie jedną brygadę zmechanizowaną wspieraną przez cztery brygady OT. Marynarki wojenne tych trzech krajów mają podobne zdolności i składają się niemal wyłącznie z używanych okrętów przeciwminowych i patrolowych. Pewien wyjątek stanowi Łotwa, która posiada nowe patrolowce. Zbliżona sytuacja panuje w siłach powietrznych, wyposażonych w pojedyncze samoloty transportowe i szkolne oraz śmigłowce wielozadaniowe i szkolne. Na tym tle wyróżnia się Litwa, do tej pory jako jedyna dysponująca systemami obrony powietrznej krótkiego zasięgu.

Siły zbrojne państw bałtyckich tuż przed rozpoczęciem przez Kreml pełnoskalowej inwazji na Ukrainę wprowadziły w życie długofalowe plany modernizacji technicznej przyjęte w wyniku rosyjskiej aneksji Krymu w 2014 r. Ich dalszy rozwój i modernizacja w ostatnich dwóch latach były ukierunkowane głównie na wzmocnienie wojsk lądowych (zob. tabela 2 w Aneksie). Litwa i Estonia podjęły decyzję o utworzeniu dowództw szczebla dywizji, które mają przejąć operacyjną kontrolę nad własnymi i sojuszniczymi oddziałami lądowymi w razie konieczności prowadzenia działań obronnych. Na Łotwie takie dowództwo powstało już w marcu 2019 r. w kooperacji z Danią. Nie oznacza to jednak formowania całych związków operacyjnych ze wszystkimi typowo im podległymi formacjami wsparcia – jak pułk logistyczny, łączności, artyleryjski, przeciwlotniczy, inżynieryjny – na czas pokoju. Litewska dywizja ma osiągnąć pełną gotowość bojową do 2030 r. i być strukturą czasu wojny, rozwijaną dopiero w trakcie mobilizacji[3]. Najprawdopodobniej zakupiona przez Wilno bateria – osiem wyrzutni – systemu artylerii rakietowej HIMARS zostanie bezpośrednio podporządkowana dowództwu dywizji. Co więcej,

[2] B. Chmielewski, Łotwa przywraca pobór *do wojska*, OSW, 14.09.2022, osw.waw.pl.

[3] *Establishment of a national division marks a historic step towards a new quality of the Lithuanian Armed Forces*, Ministerstwo Obrony Narodowej Litwy, 8.05.2023, kam.lt.

rozwinięciu do poziomu pułku mają ulec bataliony inżynieryjny i obrony powietrznej[4]. Estonia we współpracy z Wielką Brytanią tworzy dowództwo szczebla dywizji, które docelowo ma zostać włączone w strukturę sił NATO, lecz daty ukończenia jego formowania nie opublikowano[5]. Nabyta przez Tallinn bateria – sześć wyrzutni – systemu HIMARS wejdzie natomiast w skład batalionu artylerii. Będzie on podlegał bezpośrednio dowództwu dywizji, odgrywającemu dotychczas rolę centrum szkolenia artyleryjskiego[6]. Łotwa z racji ograniczeń budżetowych i populacyjnych oraz rozmiaru swoich sił zbrojnych nie powołała krajowego dowództwa dywizji – pozostała przy już istniejących strukturach Wielonarodowej Dywizji Północ (MND N), której dowództwo w Ādaži/Karup współtworzy z Danią.

Wspólny problem Litwy i Estonii stanowi wyposażenie brygad wojsk lądowych. W estońskiej brygadzie zmechanizowanej tylko jeden z trzech batalionów jest tak naprawdę zmechanizowany (ma na stanie bojowe wozy piechoty CV9035), natomiast pozostałe dwa wyposażono jedynie w kołowe transportery opancerzone uzbrojone w karabin maszynowy. W lepszej sytuacji znajduje się Litwa – do końca 2023 r. udało jej się przezbroić dwa z czterech batalionów brygady „Żelazny Wilk" w niemieckie kołowe transportery opancerzone (KTO) Boxer, noszące rodzimą nazwę Vilkas, które dzięki wieżom z armatą automatyczną 30 mm i przeciwpancernym pociskom kierowanym Spike pełnią funkcję bojowych wozów piechoty, zaś reszta używa starych transporterów opancerzonych z rodziny M113. Obu państwom brakuje też nowoczesnej artylerii samobieżnej, w którą uzbrojono tylko jedną brygadę.

> **Celem, jaki stawiają sobie resorty obrony Litwy, Łotwy i Estonii, jest szybka rozbudowa centrów poligonowych i garnizonowych zdolnych pomieścić dodatkowe jednostki.**

Litwa wciąż nie podpisała wielu zapowiedzianych w ostatnich dwóch latach kontraktów zbrojeniowych. Jeszcze w kwietniu 2022 r. rząd zadeklarował zakup w Niemczech dodatkowych KTO Vilkas, które pozwoliłyby na przezbrojenie kolejnych dwóch batalionów i stworzenie sprzętowej rezerwy szkoleniowej, lecz umowy do tej pory nie podpisano[7]. Wilno ogłosiło także zamiar nabycia batalionu (do 54 wozów) czołgów Leopard 2, w które ma zostać wyposażony jeden z batalionów brygady „Żelazny Wilk"[8]. Sprawnie udało mu się jednak kupić dodatkową partię amerykańskich samochodów opancerzonych JLTV, co pozwoli wymienić wszystkie pojazdy tej klasy w siłach zbrojnych. Podpisano też kontrakt na dywizjon z 18 francuskimi haubicami CAESAR dla brygady „Żmudź" oraz na trzecią baterię systemu NASAMS[9].

Estonia największy nacisk położyła na szybkość dostaw i artylerię. To właśnie z uwagi na terminy Tallinn w 2023 r. nabył w Turcji 130 kołowych transporterów opancerzonych Otokar Arma 6x6 i 100 samochodów opancerzonych Nurol Yörük NMS, które mają zostać dostarczone do końca 2025 r.[10] Pojazdy pozwolą nasycić bataliony obu brygad w zaledwie dwa lata. Zwiększono również o połowę (z 24 do 36) zamówienie na koreańskie armatohaubice K9. Mają one dotrzeć do kraju do 2026 r.[11], dzięki czemu obie brygady będą mogły posiadać po dywizjonie nowoczesnej i samobieżnej artylerii. Natomiast dla dywizji, obok wyrzutni HIMARS, Tallinn planuje pozyskać także 12 francuskich haubic

---

4 *Infantry Division will be established, Leopard 2 tank platform acquisition approved*, Ministerstwo Obrony Narodowej Litwy, 23.01.2024, kam.lt.

5 *Joint Statement by the Defence Ministers of the United Kingdom and Estonia*, Rząd Wielkiej Brytanii, 12.07.2023, gov.uk.

6 *Diviis*, Siły Obronne Estonii, mil.ee.

7 *Next stage in Vilkas Infantry Fighting Vehicle acquisition project in negotiations*, 19.04.2022, Ministerstwo Obrony Narodowej Litwy, kam.lt.

8 *Infantry Division will be established, Leopard 2 tank platform acquisition approved*, *op. cit.*

9 I. Simensen, *Lithuania acquires more NASAMS air defence from KONGSBERG*, Kongsberg Defence & Aerospace, 14.12.2023, kongsberg.com.

10 *Eesti ja Türgi kaitseministrid allkirjastavad kaitsetööstuste koostöökokkuleppe*, Ministerstwo Obrony Estonii, 18.10.2023, kaitseministeerium.ee.

11 *Estonia buys 12 more K9 Thunders from South Korea*, Eesti Rahvusringhääling, 14.01.2023, news.err.ee.

CAESAR[12]. Oprócz wzmocnienia potencjału do prowadzenia operacji lądowych Estonia poprawiła też swoją obronę powietrzną poprzez zakup polskich przenośnych przeciwlotniczych zestawów rakietowych Piorun oraz – wspólnie z Łotwą – nieujawnionej liczby baterii niemieckiego systemu obrony powietrznej krótkiego zasięgu IRIS-T SLM.

> **Litwa i Estonia skupiły się na modernizacji technicznej swoich wojsk lądowych, natomiast Łotwa w latach bezpośrednio poprzedzających rosyjską pełnoskalową inwazję na Ukrainę dokonała niezbędnych zakupów w tym obszarze.**

Ryga skupia się na obronie powietrznej, w którą poczyniono największe inwestycje przez zakup polskich przenośnych przeciwlotniczych zestawów rakietowych Piorun oraz nabycie – wraz z Tallinnem – wspomnianych baterii IRIS-TSLM z RFN. W latach bezpośrednio poprzedzających rosyjską pełnoskalową inwazję na Ukrainę Łotwa zakupiła używane lekkie wozy bojowe, nowe transportery opancerzone i śmigłowce, więc w ostatnich dwóch latach jej inwestycje nie koncentrowały się tak mocno jak te pozostałych państw bałtyckich na wojskach lądowych. Dzięki 70-procentowemu wsparciu finansowemu z USA nabyto baterię obrony wybrzeża wyposażoną w pociski Naval Strike Missile[13]. Jedynym znaczącym zakupem dla sił lądowych były baterie – sześć wyrzutni – systemu HIMARS wraz z pociskami balistycznymi krótkiego zasięgu ATACMS. W październiku 2023 r. zapowiedziano też ściągnięcie czterech lekkich uzbrojonych śmigłowców MD530F, które miałyby wykonywać zadania szkolne i wsparcia pola walki. Umowy na nie jednak wciąż nie zawarto[14].

Obecność sojusznicza – różnice w zakresie skali i charakteru

Rozwój wielonarodowych grup bojowych NATO ze wzmocnionego batalionu do brygady stał się jednym z najważniejszych celów dla państw bałtyckich. Napotkał on znaczne trudności i udało się go osiągnąć jedynie częściowo. W 2023 r. tylko Litwa i Łotwa otrzymały odnośne deklaracje od RFN i Kanady. Tallinn w 2022 r. zgodził się na kompromisową formułę, zakładającą przydzielanie sił podwyższonej gotowości z Wielkiej Brytanii, które – pozostając na jej terenie – mogłyby być szybko przerzucone do Estonii i łącznie ze stałą rotacyjną obecnością tam utworzyłyby całą brygadę[15]. W zamian podwyższono rangę dowódcy grupy bojowej z pułkownika na generała brygady i rozwinięto jej dowództwo, aby mogło zarządzać siłami wielkości brygady, oraz rozpoczęto regularne ćwiczenia z rozmieszczania w kraju (choć nie w całości) oddziałów pozostających w bardzo wysokiej gotowości w Zjednoczonym Królestwie.

Litwie udało się uzyskać od Niemiec deklarację rozmieszczenia na jej terytorium na stałe dwóch batalionów (czołgów i zmechanizowanego) oraz pododdziałów wsparcia, które wraz ze stale rotującą tam natowską grupą bojową (aktualnie ok. 1,4 tys. żołnierzy, w tym ok. 850 z RFN) utworzą łącznie brygadę. Niemiecka obecność ma być stopniowo rozbudowywana i osiągnąć pełną gotowość operacyjną do końca 2027 r. Finalnie brygada ma liczyć ok. 5 tys. personelu, stacjonującego tam na stałe, z rodzinami[16]. „Brygada Litwa" ma być podporządkowana niemieckiej 10 Dywizji Pancernej („Dywizja 2025"), a nie litewskiej dywizji. Tym samym utracony zostanie aspekt integracji i interoperacyjności związany z podporządkowaniem wielonarodowej grupy bojowej brygadzie litewskiej.

---

[12] J. Piirsalu, *Eesti plaanib osta 12 ratastel liikursuurtükki ja ehitada uue sõjalaeva*, Postimees, 2.04.2024, postimees.ee.

[13] Całkowita wartość kontraktu to 105 mln dolarów. R. Plūme, *Latvia signs naval missile deal with the United States*, ENG. LSM.lv, 8.12.2023, eng.lsm.lv.

[14] R. Muczyński, *MD 530F dla Łotwy*, Milmag, 17.10.2023. milmag.pl.

[15] J. Tarociński, J. Gotkowska, *Oczekiwania a rzeczywistość: brygady NATO w państwach bałtyckich*, OSW, 6.12.2022, osw.waw.pl.

[16] J. Gotkowska, J. Graca, *Niemiecka „Brygada Litwa"*, OSW, 22.12.2023, osw.waw.pl.

Przyszła brygada NATO na Łotwie będzie reprezentowała większy potencjał bojowy niż łotewskie wojska lądowe. Rydze udało się uzyskać od Kanady deklarację rozbudowy natowskiej grupy bojowej – rozrosła się ona do największej w państwach bałtyckich (ok. 2 tys. żołnierzy, w tym ok. 1 tys. Kanadyjczyków, ok. 600 Hiszpanów i ok. 200 Polaków). Do 2026 r. liczba kanadyjskich żołnierzy ma wzrosnąć do 2,2 tys., lecz ich obecność pozostanie rotacyjna[17]. Od 2025 r. wspierać ich będzie Szwecja i Dania, rotując na zmianę w ramach natowskiej brygady batalion zmechanizowany[18]. Sama brygada znajdzie się w strukturach MND N, której dowództwo Ādaži/Karup współtworzą, jak już wspomniano, Łotwa i Dania. Siły te będą nowocześniej wyposażone od jedynej brygady łotewskiej i porównywalne do niej wielkością. Trzecią brygadą podporządkowaną MND N będzie najpewniej jedyna brygada duńska.

„ Rozwój wielonarodowych grup bojowych NATO ze wzmocnionego batalionu do brygady stał się jednym z najważniejszych celów dla państw bałtyckich.

Oprócz zwiększania obecności natowskich sił lądowych państwa bałtyckie zaczęły zabiegać u sojuszników o zwiększenie zdolności z zakresu obrony powietrznej. Nie wzrosła jednak liczba samolotów delegowanych do nadzoru ich przestrzeni powietrznej w ramach misji NATO Baltic Air Policing. Po czasowych wzmocnieniach w 2022 r. powrócono do standardowej rotacji – około ośmiu myśliwców z litewskiej bazy w Szawlach i kolejnych około czterech z estońskiego Ämari. Odbywa się ona co trzy miesiące. Od kwietnia 2024 r. estońską bazę z uwagi na jej remont na około pół roku zastąpi łotewska Lielvārde. Potrzebę zwiększenia obrony powietrznej częściowo zaspokoiło czasowe stacjonowanie systemów średniego (niemiecki Patriot na Litwie latem 2023 r.) i krótkiego (hiszpański NASAMS na Łotwie od czerwca 2022 r.) zasięgu, lecz były to posunięcia doraźne. Z informacji przedstawicieli sił zbrojnych krajów bałtyckich wynika, że NATO planuje stworzyć misję polegającą na rotacyjnej obecności tam sojuszniczych baterii obrony powietrznej. Do tej pory jej szczegółów nie ujawniono[19].

Największym beneficjentem znacznie zwiększonej amerykańskiej obecności w regionie została Estonia. Przed wojną wojska USA pojawiały się w tym kraju jedynie epizodycznie w ramach szkoleń, jednak od grudnia 2022 r. utrzymywana jest stała rotacyjna obecność plutonu systemu HIMARS, wspartego przez kompanię piechoty. Siły te nie tylko wzmacniają estońską obronę, lecz także szkolą tamtejszych żołnierzy w używaniu zakupionych już wyrzutni HIMARS[20]. Liczebność kontyngentu Stanów Zjednoczonych wzrosła w 2023 r., gdy kompanię piechoty zastąpił batalion wydzielony z rotacyjnie rozmieszczonego w Rumunii brygadowego zespołu bojowego piechoty (IBCT)[21]. Amerykańska obecność na Litwie zmieniła tylko swój charakter – z czasowej na stałą rotacyjną. Oznacza to, że rotacje batalionu pancerno-zmechanizowanego (ok. 600 żołnierzy) i baterii artylerii wydzielanych z pancernego brygadowego zespołu bojowego (ABCT) rozmieszczonego w Polsce są w praktyce ciągłe i następują po sobie, a więc nie istnieją okresy, w których Litwa jest pozbawiona amerykańskiej obecności[22]. Na Łotwie jest ona najmniejsza – składa się na nią około pięciu śmigłowców wydzielonych z rotującej się brygady lotnictwa wojsk lądowych (CAB) oraz doraźny udział amerykańskich pododdziałów w większych ćwiczeniach. Obecność ta nie uległa zmianie.

---

17 *Roadmap – Scaling the EFP Latvia Battle Group to Brigade*, Rząd Kanady, 11.07.2023, canada.ca.

18 *Swedish soldiers to go to the Baltics*, Szwedzkie Siły Zbrojne, 11.01.2024, forsvarsmakten.se.

19 A. Stankevičius, *NATO 'rolling out' rotational air defence in Baltics – commander*, Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija, 25.03.2024, lrt.lt.

20 *Statement on U.S. Rotational Presence in Estonia*, Ministerstwo Obrony Estonii, 8.12.2022, kaitseministeerium.ee.

21 *US military personnel based in Estonia now number around 600*, Eesti Rahvusringhääling, 9.09.2023, news.err.ee.

22 *Enhancements to Persistent U.S. Force Presence in Lithuania*, Ambasada USA na Litwie, 7.12.2022, lt.usembassy.gov.

Rozwój infrastruktury wojskowej

Zwiększenie liczebności własnych sił zbrojnych państw bałtyckich oraz wzmocnienie obecności sojuszniczej na ich terytoriach wymagają modernizacji miejscowych obiektów wojskowych. Celem, jaki stawiają sobie w tym zakresie resorty obrony Litwy, Łotwy i Estonii, jest szybka rozbudowa centrów poligonowych i garnizonowych zdolnych pomieścić dodatkowe jednostki. Ma to znaczenie w kontekście planów zwiększenia liczby żołnierzy w służbie czynnej i rozszerzenia zasadniczej służby wojskowej, a zarazem stanowi podstawowy warunek zrealizowania regionalnych planów obronnych przyjętych na szczycie NATO w Wilnie w 2023 r. (zob. mapa w Aneksie).

Infrastruktura wykorzystywana przez krajowe siły zbrojne i sojuszników powoli wyczerpywała swoje możliwości jeszcze przed wybuchem pełnoskalowej wojny na Ukrainie. Już od kilku lat należy zmodernizować ośrodki, takie jak Ādaži na Łotwie, Tapa w Estonii i Rukla na Litwie, lub stworzyć nowe. Problemy rozwiązałaby rozbudowa mniej znaczących centrów poligonowych. Rząd estoński w listopadzie 2023 r. podjął decyzję o rozwoju znajdującego się w południowo-wschodniej części kraju ośrodka w Nursipalu (region Võru). Po modernizacji ma on zostać powiększony o 3 tys. ha, do niemal 10 tys. ha. Obecnie państwo skupuje ziemię od prywatnych właścicieli i przygotowuje teren pod inwestycję. Ostateczny termin jej zakończenia nie jest jeszcze znany. Rosnące potrzeby szkoleniowe sił sojuszniczych na Łotwie ma zaspokoić baza Selonia. Powstanie ona na pograniczu regionów Jēkabpils i Aizkraukle na południowy wschód od Rygi i po zakończeniu prac w 2025 r. ma objąć obszar 25 tys. ha. Na Litwie największe przedsięwzięcie tego typu to rozwijany postsowiecki poligon Rudniki w rejonie solecznickim. Według założeń ma on zajmować 17 tys. ha powierzchni i być gotów pod koniec 2026 r.

Prace trwają również w mniejszych ośrodkach wojskowych, takich jak poligon Sirgala w północno-wschodniej Estonii – zostanie on powiększony trzykrotnie (z 2,79 ha do 7,75 ha). Na Litwie prowadzone są roboty na poligonach w Gajżunach i Podbrodziu, z których korzystają siły amerykańskie. W kraju rozbudowuje się też trzy nowe bazy: Pojurze, Szawle i Rakanciszki. Łącznie będzie w nich mogło pracować i służyć 2,4 tys. osób.

Największym wyzwaniem z zakresu infrastruktury wojskowej w regionie wydaje się inwestycja w linię umocnień na granicach z Rosją i Białorusią. Ma ona opóźnić działania tamtejszych sił zbrojnych w razie wybuchu otwartego konfliktu. Wspólny plan Litwy, Łotwy i Estonii, zainicjowany trójstronnym porozumieniem podpisanym w styczniu 2024 r., zakłada skonstruowanie sieci umocnień na całym odcinku granic. Szczegółów koncepcji fortyfikacji nie podano do publicznej wiadomości. Nie wiadomo też, czy projekt będzie realizowany według wspólnych standardów i w tym samym czasie przez wszystkie trzy państwa. W marcu 2024 r. Łotwa jako pierwsza i jedyna przyjęła plan przedsięwzięcia. Zakłada on, że znaczna część infrastruktury obronnej powstanie w ciągu najbliższych pięciu lat i pochłonie 303 mln euro. Publiczne deklaracje m.in. szefa MON Łotwy wskazują jednak, że bardziej realnym terminem zakończenia prac na granicy NATO wydaje się dekada[23].

[23] *Eastern border counter-mobility plan approved by Latvia, EUR 303 million to be invested in strengthening of border*, Ministerstwo Obrony Łotwy, 3.06.2024, mod.gov.lv; *Sprūds: Baltic Defense Line construction could take a decade*, ENG.LSM.lv, 24.01.2024, eng.lsm.lv.

ANEKS

Mapa. Sojusznicza i krajowa infrastruktura wojskowa w państwa bałtyckich

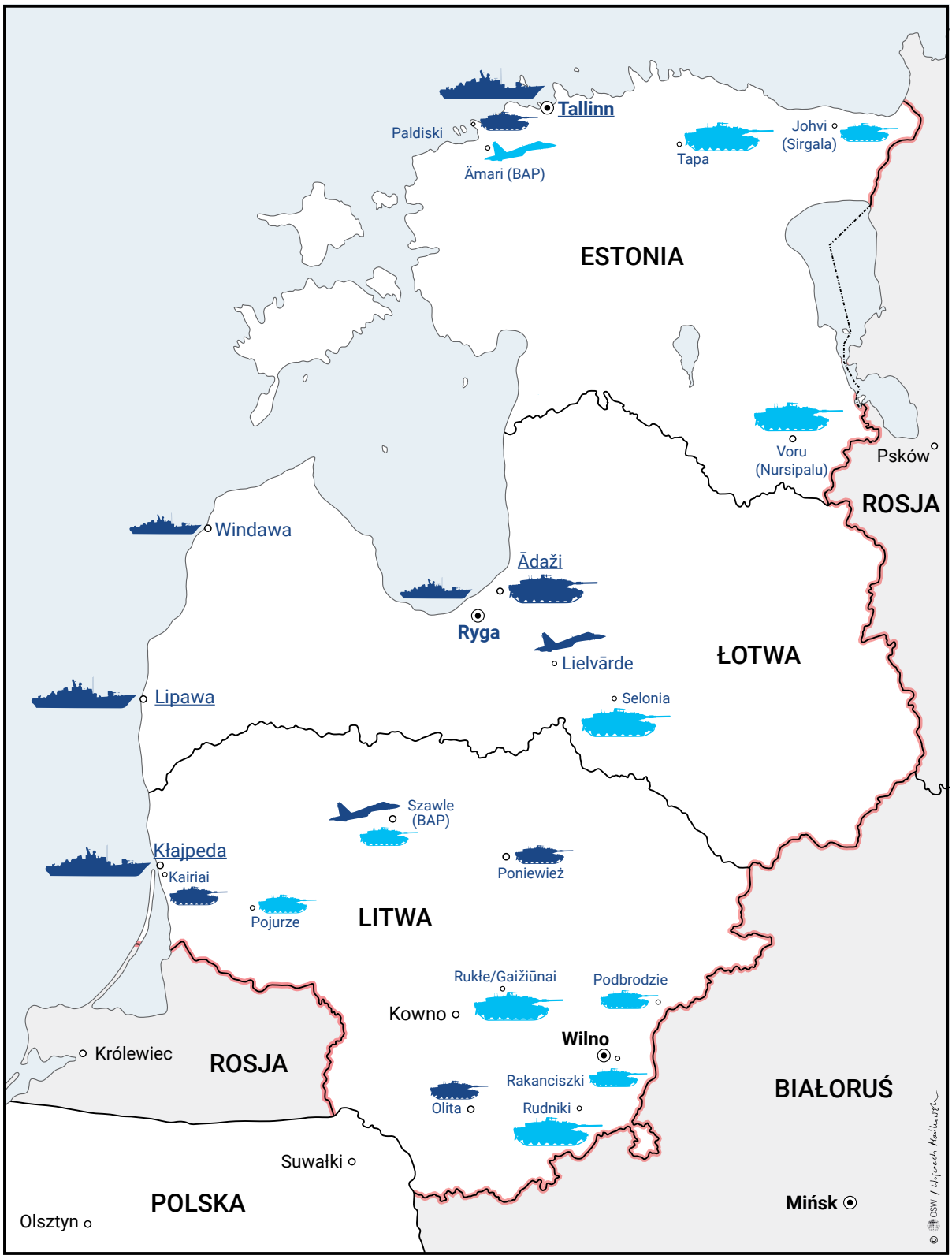

Tabela 1. Stan osobowy sił zbrojnych państw bałtyckich w 2021 i 2024 r.[24]

		Regularne siły zbrojne ogółem	Obrona terytorialna	Formacje ochotnicze	Aktywna rezerwa
Litwa	2021 r.	15,2 tys. (w tym ok. 3,5 tys. poborowych)	5 tys. (Ochotnicze Siły Obrony Kraju)	14 tys. (Związek Strzelecki)	28 tys.
	2024 r.	15,2 tys. (w tym ok. 3,5 tys. poborowych)	5 tys. (Ochotnicze Siły Obrony Kraju)	14 tys. (Związek Strzelecki)	28 tys.
Łotwa	2021 r.	6,5 tys.	8,2 tys. (Gwardia Narodowa)		3 tys.
	2024 r.	7,3 tys. (w tym ok. 500 osób w ramach próbnego poboru)	10 tys. (Gwardia Narodowa)		38 tys.*
Estonia	2021 r.	6,6 tys. (w tym ok. 3,5 tys. poborowych)	16 tys. (Estońska Liga Obrony)		29 tys.
	2024 r.	7,7 tys. (w tym ok. 4 tys. poborowych)	16 tys. (Estońska Liga Obrony		38 tys.

*wzrost spowodowany zmianami w metodyce liczenia

Źródło: NATO oraz resorty obrony Litwy, Łotwy i Estonii.

[24] Dane dostępne w opracowaniach NATO uwzględniają tylko regularne siły zbrojne i mogą różnić się od tych prezentowanych przez instytucje z poszczególnych państw.

Tabela 2. Modernizacja techniczna sił zbrojnych państw bałtyckich

LITWA			
	Posiadane i zakupione* przed 2022 r.	**Zakupione po lutym 2022 r.**	**Przekazane Ukrainie**
Wojska Lądowe			
bojowe wozy piechoty	70+18 Vilkas/GTK Boxer	*planowane* 120 Vilkas/ GTK Boxer	
transportery opancerzone	560 M113 (część na części zamienne, 32 w wersji moździerza samobieżnego, ponad 178 w wersji pojazdów dowodzenia)		90 M113 (18 w wersji moździerza samobieżnego)
samochody opancerzone	ok. 200 Humvee 0+200 JLTV	300 JLTV	
obrona powietrzna krótkiego i średniego zasięgu	2 baterie NASAMS (2 radary, 4 wyrzutnie)	1 bateria NASAMS	2 wyrzutnie NASAMS
artyleria ciągniona	72 M101		18 M101
artyleria samobieżna	21 PzH 2000	18 CAESAR	
artyleria rakietowa		8 M142 HIMARS	
Siły Powietrzne			
samoloty	3 C-27J Spartan 2 L-410 Turbolet L-39ZA Albatros (zdekompletowany)		L-39ZA Albatros (zdekompletowany)
śmigłowce	3 Airbus AS365 Dauphin 2 Mi-8 0+4 UH-60M Black Hawk		2 Mi-8
Marynarka Wojenna			
stawiacze min (w roli okrętów dowodzenia)	1		
niszczyciele min	2+1		
patrolowce	4	2	
okręty rozpoznania hydrograficznego			
pociski przeciwokrętowe			

*pojazdy zamówione, ale niedostarczone przed lutym 2022 r.

ŁOTWA			
	Posiadane i zakupione* przed 2022 r.	**Zakupione po lutym 2022 r.**	**Przekazane Ukrainie**
Wojska Lądowe			
bojowe wozy piechoty	116+82 CVR(T)		
transportery opancerzone	0+200 Patria 6x6		
samochody opancerzone			
obrona powietrzna krótkiego i średniego zasięgu		nieznana liczba baterii IRIS-T SLM	
artyleria ciągniona			
artyleria samobieżna	47 M109A5Ö		6 M109A5Ö
artyleria rakietowa		6 M142 HIMARS	
Siły Powietrzne			
samoloty	3 An-2		
śmigłowce	2 Mi-8 2 Mi-17 2 Mi-2 0+4 UH-60M Black Hawk	*planowane* 4 MD 530F	2 Mi-8 2 Mi-17 2 Mi-2
Marynarka Wojenna			
stawiacze min (w roli okrętów dowodzenia)	1		
niszczyciele min	5		
patrolowce	5		
okręty rozpoznania hydrograficznego	1		
pociski przeciwokrętowe		1 bateria NSM	

*pojazdy zamówione, ale niedostarczone przed lutym 2022 r.

ESTONIA			
	Posiadane i zakupione* przed 2022 r.	**Zakupione po lutym 2022 r.**	**Przekazane Ukrainie**
Wojska Lądowe			
bojowe wozy piechoty	44 CV90		
transportery opancerzone	136 Patria Pasi	130 Otokar Arma 6x6	
samochody opancerzone		100 Nurol Yörük NMS	
obrona powietrzna krótkiego i średniego zasięgu		nieznana liczba baterii IRIS-T SLM	
artyleria ciągniona	36 D-30 24 FH-70		36 D-30 24 FH-70
artyleria samobieżna	18+6 K9	12 K9 *planowane* 12 CAESAR	
artyleria rakietowa		6 M142 HIMARS	
Siły Powietrzne			
samoloty	2 PZL M28 Skytruck		
śmigłowce	2 Robinson R44		
Marynarka Wojenna			
stawiacze min (w roli okrętów dowodzenia)	1		
niszczyciele min	3		
patrolowce	3	4 (wcielone ze Straży Granicznej)	
okręty rozpoznania hydrograficznego			
pociski przeciwokrętowe	0+1 bateria Blue Spear		

*pojazdy zamówione, ale niedostarczone przed lutym 2022 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych resortów obrony Litwy, Łotwy i Estonii.